

Prikaz knjige:

Luciano Lago (ur.): *Kažuni. Kamena zdanja i krajolici središnje i južne Istre - inventar za povijesno pamćenje*, prevele Valnea Delbianco i Loretta Gropuzzo. Pula: C.A.S.H., 1996.

Tihomir Stepinac - Fabijanić i Jadran Kale

U studenome 1994. g. rovinjski je Centar za povijesna istraživanja kao jedanaesto djelo svojeg knjižnoga niza "Radovi" u sunakladništvu s Unijom Talijana iz Rijeke, Narodnim sveučilištem iz Trsta, Zajednicom Talijana iz Vodnjana i Odsjekom za zemljopisnu i povijesnu znanost - Centrom za katalogizaciju istarskih kulturnih dobara tršćanskog sveučilišta objavio zbornik "Le casite; Pietre e paesaggi dell'Istria centro-meridionale - Un censimento per la memoria storica", kojemu je pulsko izdanje, objavljeno godinu i pol dana kasnije, u najvećoj mjeri tehnički istovjetan preslik. Umjesto originalnog predgovora što ga je napisao Giacomo Borruso (rektor Sveučilišta u Trstu), hrvatskom je prijevodu dodan kratak predgovor Uredničkog kolegija, dok je u zaglavlju sveska talijanski sažetak zamijenjen hrvatskim. Citavi su sadržaj i oprema tehnički zahtjevnog rovinjskog izvornika u pulskom prijevodu reproducirani do u tančine, tako da oba ova sveska možemo nazvati najraskošnijim do sada objavljenim hrvatskim etnološkim knjigama. Za razliku od izdanja na talijanskom jeziku, koje nije namijenjeno prodaji, 1200 primjeraka pulske naklade namijenjeno je i knjižarskoj prodaji. Izvornik je objavljen prigodom tridesete obljetnice suradnje Narodnog sveučilišta u Trstu sa Zajednicom Talijana u Rijeci, koja je obilježena visokim pokroviteljstvom talijanskog i hrvatskog državnog Predsjednika (pred unutrašnjom naslovnicom izdanja na hrvatskome jeziku ono je predstavljeno samo kao visoko pokroviteljstvo za "talijansko izdanje ove knjige").

Knjiga se dijeli na tri dijela. Nakon predgovora prijevodnom izdanju u uvodnom se dijelu na 96 strana iznose teorijska polazišta istraživanja i šira gledišta o krajoliku, drugi dio na 69 strana raspravlja o kažunima i njihovim tipskim istovrsnicima, dok se o popisu, smještaju i razvrstavanju kažuna govori u trećem dijelu (na 198 strana).

Uvodni dio uglavnom sadrži izvorne i pretisnute radove Luciana Laga, poznatog istraživača kartografije i sveučilišnog nastavnika iz Trsta. Pod naslovom "Teritorijalno kulturno pamćenje" pisac obrazlaže istraživački projekt u Istri na kojem je zasnovana glavnina ovog zbornika (str. 17-37). Taj je terenski rad otpočeo još šezdesetih godina pri Geografskom institutu Pedagoškog fakulteta tršćanskog sveučilišta, na poticaj zemljopisca Alessandra Cucagne (str. 20). Prizivajući slike preizgrađenosti krajolika, lamentirajući nad zapuštenosti graditeljskog nasljeđa Istre ("nekadašnji antonomastički venecijanski vrt više ne postoji", 22) i propadanjem teritorija u Istri kao "posljedicom neprimjerenog preoblikovanja njezinog gospodarskog i društvenog razvoja" (22), Lago ovako objašnjava terenski odabir i istraživačku svrhovitost: "Željela se obratiti pozornost prije svega na ona mjesta gdje je na neki način dosta toga očuvano i koja stoga zaslužuju da se razmotri način kako u njihovom slučaju izbjeći sudbinu koju doživljavaju krajolici s 'boljim infrastrukturnama'" (24). Rezultat predstavlja kao "prvi inventar kažuna" i "u Istri prvo veliko sistematizirano djelo o dokumentaciji i istraživanju jednog kulturnog dobra" (25, v. također i predgovor G. Borrusa u rovinjskom izdanju, str. 13). Makar za etnološko zanimanje spram kažuna ovakva tvrdnja nije opravdana, jer je iz objavljenog prinosa poznato da je od 1979. do 1983. već opisano više od stotine kažuna (Tihomira Stepinac-Fabijanić: "Paleoetnološka istraživanja kamenih poljskih kućica okruglog tlocrta u Istri", Problemi sjevernog Jadrana 6, 1988., 109-132, v. prvu napomenu na str. 111). Iako je ovaj rad hrvatske autorice naveden u zaključnoj bibliografiji, na štetu cjelovitosti zbornika on nije uključen ili spomenut u sadržaju zbornika.

Autorova tvrdnja da je ostvarenim popisom "omogućeno određivanje točnih granica njihove rasprostranjenosti" (32) nije posve točna, jer zbornik ne donosi zemljovide drugog reda (sa zaokruženim područjima zastupljenosti) doli karte pojedinačnih smještaja, tj. zemljovide prvog reda. Nije jasno je li se izvedenim zemljovidom drugog reda drži onaj donesen na str. 115, koji je ovdje predstavljen kao izvorni, tj. koji je bez oznake citata. Usporedbom publikacija ipak je razvidno da je ovaj zemljovid bez navoda prenesen iz spomenutog djela hrvatske autorice (op. cit., 115). Bez obrazloženja stoga ostaje autorova tvrdnja da je spomenutim popisnim određivanjem točnih granica rasprostranjenosti kažuna dobijen rezultat "ponekad dosta različit od onih koje su u ranijim radovima utvrdili Battaglia, Nice, Cucagna te Stepinac-Fabijanić, autorica novijih priloga" (32). Da je spomenuti zemljovid tehnički stekao prirediteljsku pozornost u oba izdanja, pokazuje nam njegov poblizi sraz s izvornikom. Naime, u prvom je izdanju zemljovid nejednako reproduciran zbog talijanskog nadomješćivanja svih hrvatskih toponima. U drugom je izdanju, s nanovo uvrštenim hrvatskim toponimima, blago izmijenjen profil osjenčenosti (iz paralelogramskih u proste pravokutne likove). Nema nikakvih sadržajnih dorada ili dopuna s terena. Stoga se rabljenje ove ilustracije umjesto citatnim previdom može nazvati plagijatom. Zemljovidi su zanimljivi i stoga što se originalni rad rovinjske provenijencije koristi isključivo zemljovidima Friuli-

Venecije-Giulije, talijanskog vojno-zemljopisnog instituta, uključujući tu i Istru (120, 121, 188 et passim.). Nakladnik pulskog izdanja je preuzeo iste zemljovide, osim što je toponime od str. 190 do 206 donio u hrvatskom obliku.

Autor cjelokupni povijesni teritorij istarskog poluotoka gleda kao "globalni kulturni fenomen" (21), čija je kulturna dobra potrebno "interpretirati povijesno-antropološkom metodom" (25). Predmetne se usporedbe odnose prije svega na "ruralnu kuću u Italiji" (19). Od str. 41 do 58 slijedi njegovo štivo "Ruralni krajolik: jedna metodološka pretpostavka". Ovdje će hrvatski čitatelj steći sadržajan uvid u talijanske i druge inozemne akademske nazore, sa sažecima koliko odlika opisivane pojave, toliko i obilježja strukovnih pristupa. Nespomenuti ostaju hrvatski istraživači blisko usporedivih pristupa, primjerice Branimir Gušić sa svojom mljetskom studijom, ili Mirko Marković s okolišem tradicijskih stočara (kasnije potanko pretresan s temom Vlaha i katuna, 68-75). Poglavlje knjige "Drevni krajolik središnje i južne Istre" donosi daljnje tekstove L. Laga "Porečki kras" (65-76), "Kanfanarski valun" (pretisak iz 1968., 77-83) i "Jugozapadna Istra" (85-91). U "Porečkom krasu" Lago iznosi osebujnu predodžbu seljenja i kulturnih promjena u Istri na početku Novog vijeka. Kulturni ustroj krajolika pronalazi u stočarskim, dapače isključivo vlaškim zaposjedanjima i raščlanjivanjima prostora. Bez citatne zasnovanosti, i izgled spominjanih istarskih mjesta (a to su različiti Katuni) smatra potvrdom vlašskog podrijetla, "zbog nedvojbene sličnosti s vlaškim selima na obroncima Dinare" (72). U tim skorašnjim balkanskim doseljavanjima (66, 67, 70, 73) ne spominje Hrvate (tek jednom, na str. 77, u drugom navedenom tekstu). Iako bi Vlasi imali biti turskog podrijetla (69), kasnije, u istom štivu sličnosti se istarsko-dalmatinskog kulturnog krajolika obrazlažu i njihovim ilirskim podrijetlom (75). Prvi dio završava "Pučko graditeljstvo", u kojem za tekstom Laga (93-97) slijede pretisnuti ulomci teksta Alessandra Cucagne iz 1952. "Ruralna kuća na porečkom krasu" (99-110).

U "Porečkom krasu" je Urednički kolegij, kako se ističe u predgovoru, autorov izraz "srpsko-hrvatski jezik" smatrao pogreškom i preveo kao "hrvatski jezik" (69). Na tom mjestu u predgovoru piše (12): "Naime, kad spominje stanovnike ruralnih područja unutrašnjosti poluotoka on koristi gotovo uvijek izraze 'slavenski doseljenici', 'balkanski koloni', 'Vlasi', nigdje nema Hrvata kao žitelja Istre koji ovdje žive od kasne antike i ranog srednjeg vijeka. Čak u izvorniku, na 69. str., njihov jezik naziva 'lingua serbo-croata'. Uspoređujući pak ovaj urednički predgovor s naručenim, a neobjavljenim tekstom predgovora prijevodnom izdanju, autorice Tihomire Štepinac-Fabijanić, nailazimo na ovaj dio: "Način pak, kojim se u člancima L. Laga raspravlja o etničkim, gospodarskim i kulturološkim mijenama u prošlosti Istre, tendenciozan je i neprihvatljiv, posebno kad govori o stanovništvu Istre u ruralnim sredinama koristeći se isključivo terminima poput 'immigranti slavi', 'recenti coloni balcanici', 'Morlacchi', a o njihovom jeziku kao 'lingua serbo-croata'. Pri tome se Hrvati, kao žitelji Istre od kasne antike do danas, koji su uz to i većinsko stanovništvo, kao ni njihov zasebni kulturološki identitet

potvrđen glagoljičkim spomenicima i drugim samosvojnim kulturnim elementima, i ne spominju u cijelom uvodnom dijelu knjige (kao uostalom ni Slovenci)" (iz rukopisa Tihomire Stepinac-Fabijanić). Ipak je i predgovor, s ovim dijelom prepisanim bez znakova navoda, potpisan tuđim imenom. Uzgred, u predgovoru se ne spominje još jedna prevoditeljska promjena, sa str. 104, gdje je "fascia litoranea della Croazia e della Dalmazia" iz rada Cucagne prenesena kao "Hrvatsko primorje i Dalmacija".

Urednički je kolegij sadržaj izvornika promijenio također zamjenivši Borrusov predgovor vlastitim tekstom. Izvorni je predgovor koliko uvodnog toliko i programskog karaktera, te ga je hrvatskom čitatelju vrlo zanimljivo predstaviti dužim navodom. U izostavljenom predgovoru izvornika ističu se važne povijesno-zemljopisne studije, uključujući i "izdanje obimnog povijesno-zemljopisnog atlasa Italije, u kojem se napokon u cijelosti, s novim i dugoočekivanim saznanjima, razmatraju metodološki problemi i opće tematske spoznaje povijesnog predstavljanja naše zemlje (sic!). (...) Potreba za stalnim stručnim nadzorom najviše se osjeća kod kulturnih dobara. (...) Zbog toga su naši nastavnici dužni prepoznati ulogu koja se, i prema detaljnim službenim napucima talijanske Vlade (npr. tzv. 'Zakonom o pograničnim zonama'), u vezi s tim od njih očekuje. Stoga (...) je predloženo i dogovoreno osnivanje Centra za katalogizaciju kulturnih dobara Istre, koji će u sklopu Fakulteta i odsjeka za zemljopisne i povijesne znanosti (ali otvorenog također i za vanjsku suradnju), djelovati kao znanstveni centar za kulturnu promidžbu, zadužen za inventarizaciju, katalogizaciju, proučavanje i populariziranje bogatog nasljeđa kulturnih dobara koje nalazimo u Istri" (ibid., 12-13). Ovo se istraživanje ostvaruje "nadopunjujući tako sve ono što je posljednjih godina velikom zaslugom Centra za katalogizaciju, sa sjedištem u Villi Manin u Passarianu, učinjeno za kulturna dobra Friuli-Venecije-Giulie" (ibid., 13). Prošireni je tekst Borrusova predgovora objavljen u travnju 1996. u 15. broju "La ricerca", biltena rovinjskog Centra za povijesna istraživanja.

Drugi dio knjige donosi radove više autora. Započinje tekstom Carla Donata "Privremena skloništa: kažuni" (113-142). Na 130. str. nedostaje cjelovit opis gradnje kažuna iz g. 1984., kada je za TV Zagreb snimljena njegova cjelovita izgradnja (Tihomira Stepinac-Fabijanić: "Kažuni, kažete, hiške, kočee...", Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije, Ljubljana 1987., 89-99, v. str. 92 i 99). Spominjući dokumentaciju Povijesno-etnografske sekcije Zajednice Talijana iz Vodnjana 1987., a ne navodeći pravi karakter dokumentiranja ove gradnje 1984., u ovom se citatu neoznačenog autorstva dobija krivi dojam o prirodni ovog poduzimanja. Cijeli ovaj odjeljak knjige komentiramo niže, uz pregled navoda. Širi graditeljski kontekst obrađuje Claudio Rossit u tekstu "Suhozidne građevine sa pseudokupolom" (143-154). Tekst je koristan podsjetnik na povijesne i skorašnje tradicijske građevine usporedive s kažunima. Općenito zastupanu megalitsku pozadinu autor prekomjerno ilustrira, donoseći i fotografiju grobnica nepovezivih s temom zbornika (149). Posežući za evolucionističkim pristupima (151, i drugdje),

autor arhitektonsko nenapredovanje tehnike nepravog svodenja vidi u ekološkom odsustvu gradivnog drveta prije nego u očitim apulijskim usavršavanjima pravim lukovima i uporabom pandativa ili u masivnosti kamenja spomenutih antičkih grobnih građevina (145). "Područje raširenosti" napisao je Donato (155-174) poprativši ga s mnoštvom punobožnih fotografija inozemnih lokaliteta, kao i "Podrijetlo" (175-182). U potonjem tekstu pisac, uz pretpostavljanu tvrdnju o preklapanju prethistorijskih lokaliteta s područjem današnje rasprostranjenosti kažuna, posve nepovezano smješta preneseni zemljovid epihorskih kultova antičke Istre (181). Komentar o korištenju navoda i u ova dva teksta također v. niže u ovom osvrtu.

Na posljertku, treći dio knjige počinje s "Popisom" Tullija Vergerija (190-304). Prethode mu kratka uvodna štiva urednika zbornika i samog terenskog istraživača. Laga zaključuje svoj dio ocjenom da kažuni "svjedoče, u stvari, u većoj ili manjoj mjeri, o nazočnosti jednog naroda s vlastitom i osebujnom civilizacijom" (186). (Na str. 83 isti autor piše o "istarskom ruralnom svijetu [koji] čuva svoje stare običaje, osobito na područjima s pretežito hrvatskim življem." V. i njegove napomene o povijesnom zaboravu na str. 23 i 58.) Vergerio je, poput Micatija za Abruzze, po svojem odabiru ustanovio tabelu bitnih obilježja pohađenih građevina i po jedinstvenoj ih numeraciji popratio smještajnim, fotografskim ili arhitektonskim ilustracijama. Ovaj savjesno obavljeni posao nije uspio posve dovršiti, tako da od 969 građevina obrađenih u tablici čak 61 nije opisana nijednim tabličnim podatkom (nejasno je radi li se o zarušenim građevinama, kako je predočeno na drugome njegovu zemljovidu sa str. 120-121), a 19 ih je opisano samo s jednim podatkom. Svih 13 kategorija podataka donio je za 593 građevine. Među arhitektonskim nacrtima donosi i niz vrijednih prikaza građevina pravokutnih osnova (građevine br. 181, 184, 198, 365, 368, 483, 890 i 898), građevina s drvenom konstrukcijom krovišta (br. 13, 305, 381 i 858) i s krovničnim gradivom drveta i trstike (br. 412). U tablici je navedeno ukupno 18 građevina koje nisu ni kružne ni kvadratne ni pravokutne osnove, a među krovničima su naznačena i 33 primjera vrlo zanimljiva tipa krnje piramide. Sve u svemu, Vergerijev rad jr najvredniji dio ovog zbornika. U zborniku raskošno opremljenom fotografijama ovo je ujedno i jedini dio u kojemu su građevine s fotografija povezane s brojevima. Preostale fotografije, koje zauzimaju čak obje stranice ovog velikog formata, očito su umjesto provjerljive referentnosti namijenjene postizanju bogatog vizualnog dojma. Zatim slijedi poglavlje "Kažuni u katastarskoj općini Vodnjan", sastavljeno od teksta Anite Forlani "Vodnjan i njegovo područje" (307-320), sa zemljovidima od str. 321 do 335 i s popisom 173 kažuna na str. 337-373). Na žalost, ovaj popis nije rađen po istim kriterijama koje je rabio Vergerio. S druge strane, katastarska zasnovanost terenskog rada omogućila je, među drugim kategorijama, i ustanovljavanje vlasništva. Opisna se je pozornost također posvetila i stanju očuvanosti građevina. Ovaj je terenski rad djelo Povijesno-etnografske grupe Zajednice Talijana iz Vodnjana. Završno je poglavlje zbornika "Tipologija i oblik istarskih kažuna", rad Donata, Laga i Vergerija (375-

388), i ona je vrlo praktičan i koristan dodatak zborniku. Knjiga završava osnovnom bibliografijom, listom sadržaja i stranim sažecima.

Prikladne korice i uvez, privlačno uređene stranice knjižnog bloka s razmjerno velikim slovima lakim za čitanje, malobrojne tiskarske greške, a napose izdašna oslikanost brojnim i velikim fotografijama u boji, nacrtima, preslicima i skicama razlozi su lakom baratanju i snalaženju među poglavljima ovog vrsnog tipografskog izdanja. Lako je predvidjeti da će mnogi grafički prilozi iz ove knjige naći mjesta u ilustrativnim izborima za buduće rasprave, kako za tipične gradnje (npr. sa str. 268), tako i za one iznimne (npr. 300 ili 274). Starije preuzete ilustracije ponegdje su jasno uvećane (npr. Battaglina na str. 139), a među izvornim ilustracijama našlo se mjesta i za izvorne fotografije sredozemnih usporednica (između str. 145 i 171). Uz sve ove odlike, crtačka doradenost Vergerijevog dijela popisa kažuna grafički uspjelo zaokružuje ovaj zbornik.

Među štivom, grafičku prohodnost knjige ometa uvrštanje citata bez uvlačenja odlomaka i smanjivanja slova, kako je uvriježeno u ovoj vrsti izdavaštva. Za ovu knjigu to nije nevažno, jer citati gdjekad zauzimaju velik dio rada (43-44, 94-95, 116, 117, s prekidima i na str. 175-180), uključivo i s nejasnim početkom ili krajem navođenja (19, 75, 94, 131) ili njegovim izvorom (za tekst 30 i 130-131, među zemljovidima 87 i 115).

Citatnost je napose zanimljiva s početkom rasprave o kažunima, u drugom dijelu knjige, s prvim autorskim radom Donata. Velik dio ovog rada čine neoznačeni navodi iz djela hrvatske autorice. To su: drugi odlomak 113. str. do početka 114., od sredine 114. do sredine 116. (uključivo sa zemljovidom), od drugog odlomka 128. do stranica 130. i 131. (s djelimičnim navođenjem rada), odlomci o namjenama kažuna na str. 134. i 135., potom na kraju 138. i na str. 142. Ako odavde izuzmemo i navode talijanskih autora, koji su redom označeni, proizlazi da autor ne iznosi nijednu vlastitu stručnu ili znanstvenu tvrdnju. U dijelu u kojem govori o podrijetlu kažuna (175-182), autor je iz spomenutog rada hrvatske autorice prepisao čitave odlomke već od početka na str. 175, potom na 178. gdje dio prepričava, a potom na str. 180.-182. Ovdje, međutim, izostavlja dio u kojem se izvorno razmatra postavka (za koju se zalaže više autora) da su *kažune*, *casite*, *hiške*, *koče* i *kućice* u Istri, te *bunje*, *čemere*, *kućarice*, *trime*, kako se još ovakve konstrukcije nazivaju u Dalmaciji, kao prastari sredozemni supstrat u ranom srednjem vijeku većim dijelom preuzeli Hrvati, i to izravno od domorodnih ilirskih romaniziranih starosjedilaca s kojima su se stopili i čije su mnoge kulturne odlike prihvatili na sličan način, miješajući ih s vlastitim naslijeđem i stvarajući nove zanimljive oblike. Na tome se mjestu primjećuje da je na plodnim poljima južne i jugozapadne Istre *casite* kao svoje naslijeđe zadržalo domorodno romansko i romanizirano stanovništvo, koje je nastavalo veće gradove i naselja i tu se održalo u većem broju, dopunjeno kasnije doseljenim kolonistima iz južne Italije i Furlanije. Sličan slijed preuzimanja ovih graditeljskih tradicijskih

oblika u suhozidu od starosjedilačkog stanovništva i protiv duž cijele sjeveroistočne obale Jadrana može se uočiti i na ostalim prostorima, gdje se javlja ovakav tip suhozidnih građevina okruglog tlocrta, u čitavom Sredozemlju i izvan njega, a vezan je uz različite etničke skupine i njihove smjene u povijesti. U plagijatu su zaobiđeni oni odlomci iz rada hrvatske autorice koji se ne daju uklopiti u isključivo dugovječno viđenje talijanske baštine u Istri. Ozbiljan rad o ovoj temi ne bi smio izostaviti činjenice koje su zasnovane ponajprije na rasprostranjenosti, tradicijskom nazivlju ovih građevina, opisima u povijesnim izvorima, legendama i narodnim kazivanjima.

Ostali su citati primjereno istaknuti. Naspram istančanog poznavanja usporednog znanstvenog štiva iz talijanskih naklada (napose u prvom, teoretskom dijelu), prikladna mjesta ne sadrže potrebne navode iz hrvatskih publikacija. U radu o podrijetlu Donato tvrdi da su se nepravo svedene građevine na Hvaru, Braču i duž makarskog primorja započele dizati u prethistoriji. Autor zasigurno nije raspolagao njihovim pojedinačnim opisima za čitav makarski kraj, iz kojeg je po nazivlju i kazivanjima očito sasma skorašnje prenošenje tog umijeća s Hvara (Karlo Jurišić: "Prirodna i kulturna baština na području makarskog primorja", Acta Biokovica 1, Makarska, 1981., 291-317, v. str. 299).

Kažuni, bunje i drugoimene građevine ove vrste poučavaju nas, među ostalim, o najboljim stranama ljudske razmjene. Potvrđenog postojanja u prvim gradskim civilizacijama istočnog Sredozemlja, umijeće je njihove gradnje tijekom deset tisućljeća bivalo predavano iz ruka u ruke mnogih inoplemenika. U nizu neprimjerenih postupaka raspravljeno je djelo značajno ispod takve baštine svesredozemne uljudbe, kao i vrijednosti samog građiva koje si je uzelo za temu. U višenarodnom okolišu Istre ne može se ozbiljnim uzeti četiristostranični zbornik u kojemu se hrvatski jezični oblici spominju tek u jednom plagiranom navodu (114). Uopće hrvatska se odrednica u rovinjskom izvorniku spominje jedino na sljedećim stranicama: 69. (kao "lingua serbo-croata"), i dalje na str. 77. ("Draga, il toponimo croato"), 83. ("aree piu compattamente croate"), 86. ("i Croati della Dalmazia") i 104. ("fascia littoranea della Croazia e della Dalmazia"). O etničkoj rasprostranjenosti v. i 66, 67, 69, 72, 76, 80-82. Za primjer navođenja toponima u izvorniku v. str. 75 ("Caton presso Castelverde o Gherdosella"), a na 77. str. pulskog izdanja Draga ("Valone di Canfanaro") je prevedena kao "Kanfanarski valun", koji u toponimiji ne postoji. U prvom izdanju ova ocjena vrijedi i za sam naziv *kažuna*. Naime, *kažun* je najčešći naziv okruglih poljskih skloništa u Istri, dok je *casita* naziv koji se rabi u dijelu južne Istre, u mjestima s pretežito istroromanskim stanovništvom. Nadalje, u dijelu središnje Istre to je *hižica*, odn. *kućica* na središnjem dijelu otoka Cresa i u zaleđu Rijeke. Na slovenskom pak dijelu Istre rabe se nazivi *hiška*, *hišica*, *koča*, a *coccia* [koča] je naziv koji se rabi na tršćanskom Krasu. Također, nespomenuti su i brojni hrvatski nazivi za dijelove ove građevine, primjerice *kružni zid*, *klobuk*, *vitica*, *okno*, *slipulja* i na vrhu

pinćuk, i dr. Ovi se pak nazivi pojavljuju u pulskom izdanju (139), kao dometak bez oznake izvora uz reprodukciju R. Battaglie iz g. 1926.

Nije dostatno vjerna slika koju će na osnovi "Casita" i "Kažuna" o ovoj tradicijskoj pojavi u Istri, i uopće o istarskom kulturnom krajoliku, steći dalji namjernik. Kako se danas nijedna ustanova ne može nadati objavljivanju ovako raskošne knjige na sam teret hrvatskih akademskih proračuna, valja se nadati da će savjesno učinjen dio "Kažuna" potaknuti zanimanje za ovakve građevine i radove o njima, od kojih neki već navršavaju tiha četiri desetljeća rukopisnog života.